

Mons. Mile Bogović

**SVEĆENICI SENJSKO-MODRUŠKE BISKUPIJE
ODNOSNO RIJEČKO-SENJSKE NADBISKUPIJE
OD 1878. DO 2000. GODINE**

Mons. Dr. Mile Bogović, biskup gospičko-senjski
UDK: [254 : 929] (262.3 SENJSKO-MODRUŠKA / RI-
JEČKO-SENJSKA) "1878/2000" (091)
Izlaganje na znanstvenom skupu

Uvodne napomene

Podaci koje pruža ovo izlaganje do 1978. godine izloženi su na svećeničkom danu riječko-senjskog prezbitarija 22. lipnja 1978. u Ogulinu. Želio sam tada dati svećenicima na razmišljanje neke statističke podatke iz prošlosti s uvjerenjem da to može učiniti korisnijim naše razmišljanje o suvremenom pastoralu zvanja. No, da ipak ne budu goli podaci, tim više što sam dobio zadatak prikazati povijesno-pastoralni vid svećeničke problematike danas, dodao sam i neke svoje dedukcije, koje će nekima biti pomoć u tumačenju podataka, ali svakome ostaje mogućnost i da se, neovisno o mojim dedukcijama, zamisli nad činjenicama jer ih nisam izobličio: niti izopačio niti poljepšao. Mislim da je i danas opravdano iznositi te podatke, pogotovo što su obogaćeni podacima do 2000. godine. Moramo se suočiti s vjerskim stanjem, ili barem s odjekom pastorala svećeničkih zvanja, na području današnje Riječke nadbiskupije i Gospičko-senjske biskupije. To je pretpostavka ispravne organizacije tog pastorala i u ovo naše vrijeme.

Podaci se odnose na Senjsko-modrušku biskupiju do 1969. i na Riječko-senjsku nadbiskupiju poslije toga. Grad Rijeka jedno je vrijeme bio sastavni dio Senjsko-modruške biskupije. Ona je od 1919. do 1969. činila, zajedno sa svojim zaleđem zapadno od Rječine, zasebnu crkvenu upravnu jedinicu, najprije apostolsku administraturu, a potom od 1925. do 1969. zasebnu biskupiju. To vrijeme administrature i biskupije nije uključeno u ovo izlaganje, niti su uključeni u donju statistiku svećenici koji su u to vrijeme bili inkardinirani u spomenutoj crkvenoj jedinici.

U statističkim prikazima uzeti su u obzir samo oni svećenici koji su inkardinirani u Senjsko-modruškoj (ili poslije riječko-senjskoj) biskupiji, ali nisu uračunati redovnici.

Podatke o svećenicima do 1978. našao sam, uslužnošću mons. Vladimira Kraljića, u Biskupijskom arhivu u Senju (napose u «Albumu svećenika») i biskupijskim shematizmima. Kasnije podatke sve do našeg vremena pribavio je mons. Nikola Imbrišak. Uvrstio sam ih u svoje davno izlaganje kao osobit dodatak, ali sam ih zapravo ugradio u to izlaganje. Pred svima vama zahvaljujem mu što ih njegovom suglasnošću mogu ugraditi u ovaj prikaz.

1. Mlade mise na području današnjih dekanata 1718.-1743.

Administrativna podjela biskupije bila je u 18. stoljeću drugačija od današnje. Iz pastoralnih razloga uzeto je ovdje kao mjerilo područje današnjih dekanata. Posegnut ćemo najprije za nešto starijim podacima nego što je najavljeno u naslovu kako bi se mogla bolje uočiti razvojna tendencija problematike svećeničkog pomlatka. Uzet je u obzir period od 25 godina.

<i>U vremenu od 1718. do 1743. bio je sljedeći broj ređenika na području današnjih dekanata:</i>			
<i>Bakar</i>	32	<i>Otočac</i>	11
<i>Crikvenica</i>	53	<i>Gospić</i>	9
<i>Senj</i>	60	<i>Ogulin</i>	41
<i>Rijeka</i>	4	<i>Slunj</i>	6
<i>Delnice</i>	23		

Svih je ređenih u to vrijeme bilo 229, što znači u prosjeku 9 svećenika godišnje. Prema izvješću biskupa Benzonija iz 1741., biskupija je tada imala 76.435 vjernika, 211 biskupijskih svećenika i 116 redovnika. To znači da je na jednog biskupijskog (inkardiniranog) svećenika dolazilo 362 vjernika. Iz gornje tablice očito je da je primorski pojas biskupije bio najbogatiji svećeničkim zvanjima,

odnosno da su najbrojnija zvanja u mjestima i krajevima koja su u društveno-političkom i kulturnom pogledu bila na višoj razini. Neka nas ne zbunjuje slučaj Rijeke. Ona je u to vrijeme pripadala Pulsnoj biskupiji; ona su četvorica ređenika s područja istočno od Rječine koji je do 2000. pripadao riječkom dekanatu. Opatijski dekanat nije uzet u obzir jer nije pripadao Senjsko-modruškoj biskupiji.

2. Mlade mise od 1878. do 2000. po desetljećima

<i>Redni broj</i>	<i>Desetljeće</i>	<i>Rodeni na području biskupije (B)</i>	<i>Rodeni drugdje (O)</i>	<i>Svih</i>	<i>Napustili svećeništvo (A)</i>
1.	1878.-1888.	37	21	58	0
2.	1888.-1898.	64	15	79	0
3.	1898.-1908.	47	25	72	3
4.	1908.-1918.	43	13	56	1
5.	1918.-1928.	7	2	9	7
6.	1928.-1938.	21	22	43	5
7.	1938.-1948.	10	18	28	4
8.	1948.-1958.	9	9	18	9
9.	1958.-1968.	24	13	37	1
10.	1968.-1978.	13	4	17	6
11.	1978.-1988.	8	11	21	0
12.	1988.-2000.	10	8	16	2
Ukupno	1878.-2000.	293 ili 64,5%	161 ili 35,5%	454	38 ili 8,3%

Od 1878. do 2000. promisilo je 454 svećenika koji su inkardinirani u Senjsku-modrušku biskupiju (nakon 1969. Riječko-senjsku nadbiskupiju). Od toga je njih 293 rođeno na području biskupije (B), a 161 na području drugih biskupija (O). Nema podataka koliko je svećenika bilo inkardinirano u druge biskupije, a rođeni su na po-

dručju ovih biskupija. Radi preglednosti dodan je i broj onih koji su napustili svećeničku službu u pojedinim desetljećima (A).

Za razliku od prethodnog stoljeća, biskupije su u 20. st. sve više upućene na primanje svećenika i svećeničkih kandidata iz drugih biskupija. To je posebno uočljivo nakon sušnog desetljeća 1920.-1930., kada je bilo svega 5 mladih misa. U sljedećem desetljeću 1930.-1940. imamo 40 svećenika rođenih u drugim biskupijama naprema 25 rođenih ovdje. Ta logika ponavljat će se i poslije, sve do naših dana. Poučno je promatrati ovu tablicu s obzirom na to koliko su se na svećenička zvanja odrazile promjene do kojih je došlo nakon Prvog i Drugog svjetskog rata, odnosno koliko su sami ratovi na to utjecali. Naravno da ratovi nisu donijeli samo novu vlast nego i nov (drugačiji) način mišljenja i stvorili drugačiji odnos između Crkve i države. Tim se promjenama mijenja i položaj svećenika u društvu što je povezano s većim nesnalaženjima i traženjima, odnosno manjim brojem zvanja i brojnijim napuštanjem svećeničke službe.

3. Mlade mise na području naših dekanata

Mjesto	1878. 1888.	1888. 1898.	1898. 1908.	1908. 1918.	1918. 1928.	1928. 1938.	1938. 1948.	1948. 1958.	1958. 1968.	1968. 1978.	1978. 1988.	1978. 2000.
Bakar	2	7	9	8	0	2	2	1	3	0	0	0
Crikvenica	16	14	11	6	4	3	0	1	0	0	0	0
Senj	11	14	5	5	0	4	1	0	1	0	0	1
Rijeka	3	6	9	6	3	3	1	0	0	1	0	2
Delnice	4	7	8	6	0	3	2	4	4	3	2	1
Otočac	7	6	2	6	0	1	1	0	4	4	1	0
Gospić	2	7	3	4	0	3	0	2	0	1	1	1
Ogulin	1	3	0	1	0	1	1	1	4	1	2	2
Slunj	1	0	0	1	0	1	2	0	7	3	2	3

Ovdje su uzeti u obzir samo svećenici koji su rođeni na području biskupija. To po sebi ne znači da i mnogi od onih koji su rođeni izvan biskupija nisu imali mladu misu u nekoj našoj župi, ali njih ovdje ne uzimamo u obzir. (Opatija nije uzeta u obzir jer do 1969. nije pripadala Senjsko-modruškoj biskupiji, a nakon toga nije imala ni jednog mladomisnika.)

Očito je da se dogodio obrat: neka su se mjesta (krajevi) iscrpili. To se posebno odnosi na primorski dio biskupije. Možemo to ilustrirati još nekim podacima.

Senjska je župa imala 51 mladomisnika (2 godišnje) u razdoblju od 1718. do 1743., a od 1850. do 1900. imala je šezdesetak; od 1900. do 1978. svega 7, s time da je predzadnja mlada misa bila 1945. (a i taj mladomisnik uskoro je napustio svećeničku službu!). Sljedeća je bila tek 1991.

Posljednja mlada misa bila je u Grižanama 1906., u Bakru 1914., u Crikvenici 1922., u Kraljevici 1933. (Nije isključeno da je netko iz tih gradova poslije navedenih godina postao svećenik kao redovnik ili je bio inkardiniran u drugu biskupiju. Takvi, kako je već rečeno, ovdje nisu uzeti u obzir.) Napominjemo da 46 župa u posljednjih 150 godina nije imalo mlade mise: Boričevac, Brest, Brlog, Brušane, Bunići, Bužim, Cernik, Cesarica, Crni Lug, Čanak, Dabar, Drenova, Josipdol, Kaluđerovac, Korenica, Gornji Kosinjski, Letinac, Lički Novi, Lipa, Lipice, Lovinac, Lukovo Otočko, Lukovo Šugarje, Modruš, Baške Oštarije, Palanka, Perušić, Plaški, Plemenitaš, Podlapac, Prozor, Ramljane, Ribnik, Ričice, Rudopolje, Sv. Križ kod Senja, Sv. Križ kod Rijeke, Sv. Matej (Viškovo), Škrljevo, Šmrika, Tribalj, Trnovac, Tržić, Vratnik, Zagon i Završje.

4. Broj svećenika u odnosu na broj vjernika

Godine	Vjernici	Svećenici	Bogoslovi	na 1 svećenika
1878.	268.535	206	15	1.303
1894.	308.479	234	28	1.318
1900.	329.738	210	28	1.570

Godine	Vjernici	Svećenici	Bogoslovi	na 1 svećenika
1916.	367.001	219	20	1.676
1925.	320.585	187	20	1.714
1939.	286.671	140	29	2.047
1959.	241.321	91	20	2.652
1974.	335.680	119	11	2.821
1981.	280.000	83	12	3.373
1991.	279.200	92	13	3.035
2000.	290.000	93	13	3.118

Ovaj proces da na jednog svećenika pripada sve više vjernika traje već dugo jer je u prošlim stoljećima nerijetko bilo i previše svećenika. Spomenimo samo da je 1741. na jednog svećenika dolazilo 362 vjernika. Dakako da se svi svećenici nisu bavili isključivo svećeničkim poslom. Danas svećenik zbog prometnih veza i sredstava može lakše doći u dodir s većim brojem vjernika. Osim toga, tu su tisak i razna druga sredstva za društveno priopćavanje kojim se može «katehizirati» vjernike i bez svećenikove riječi. Danas su svećenici školovani i upućeniji, pa prema tome i osposobljeniji za pastoralni rad. Imaju i veće ovlasti. Danas nema slučajeva poput onoga iz 1732. kada je senjsko-modruški biskup zaredio jednoga za svećenika i dopustio mu da može misiti dva puta godišnje.

Danas se ne suočavamo s viškom svećenika nego s nedostatkom. U eri sprege trona i oltara mjesta i gradovi koji su u državi više značili davali su više zvanja. Iz njihove se sredine moglo lakše probiti na više, a svećeništvo je bilo društvena promocija. Seoskom mladiću nije se tada pružala naročita prilika otići u školu i postati svećenikom, da znači nešto više u državnoj strukturi. Svećenik je po svojoj službi uključen i u državnu strukturu. Ona ga je kao takvog podržavala i onda kada nije znao za granice svoje biskupije niti imao veze s biskupom. Senjski biskup Markantun de Dominis u svojem izvješću «ad limina» piše 1602. godine da «preko brda» (tj. preko

Velebita) ima nekih kaštela koji imaju svojega svećenika, ali ih on nije nikada vidio niti oni njega, niti je uspostavio bilo kakvu vezu s njima. Po toj logici, dok je u kaštelu kapetan katolik, bit će tu i katolički svećenik. Danas državna struktura ne «drži» svećenika; on može opstati samo ako se drži crkvene strukture, odnosno ako se stavi u ovisnost o svojim kolegama svećenicima i općenito crkvenoj zajednici. Zato danas postoji veća mogućnost povezivanja svećenika, u tome i jest njihova budućnost.

Gdje su svećenici studirali bogosloviju

Za shvaćanje donjih podataka potrebno je znati gdje su se školovali bogoslovi biskupija o kojima je riječ.

Do 1919. biskupija je imala svoje sjemenište u Senju. Te je godine zatvoreno zbog malog broja bogoslova (12). Nakon toga bogoslovi su slani na razna učilišta izvan biskupije, ponajviše u Zagreb. Školske 1933./34. godine ponovno je proradila bogoslovija u Senju i radit će do kraja akademske godine 1939./40., nakon čega su bogoslovi ponovno slani na studije izvan biskupije. Kada je 1947. otvoreno Bogoslovsko sjemenište u Rijeci, slani su tamo bogoslovi sve dok isto nije 1955. aktom državne vlasti zatvoreno. Od te su godine do 1964. biskupski svećenički kandidati pohađali Visoku teološku školu u Pazinu kada svi osim IV. godine prelaze u Zadar, a iz Zadra dolaze u Rijeku gdje je akademske godine 1966./67. započela ponovno raditi Visoka bogoslovna škola koja radi i danas (kao Teologija u Rijeci, Područni studij Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu). Doktoriralo je na raznim učilištima 27 bogoslova.

Izvanredno su bogoslovi slani i na druga učilišta izvan biskupije i domovine, kako je vidljivo iz ove tablice:

Mjesto	od 1978. do 2000.
Senj	284 ¹
Pazin	36
Rijeka	59

Mjesto	od 1978. do 2000.
Rim	24
Budimpešta	11
Innsbruck	10
Beč	5
Ostala učilišta	74

5. Ostali važni podaci

Od senjsko-modruških svećenika koji su ređeni nakon 1878. trojica su postali biskupi ordinariji iste biskupije: Antun Marušić (1914.-1930.), Ivan Starčević (1932.-1934.) i Viktor Burić (1935.-1974.). Viktor Burić prvi je riječko-senjski nadbiskup i metropolit riječki. Riječko-senjski nadbiskupi Josip Pavlišić i Anton Tamarut tek su kao biskupi inkardinirani u Senjsko-modrušku biskupiju, odnosno Riječko-senjsku nadbiskupiju. Svećenici Riječko-senjske nadbiskupije Ivan Devčić i ja danas smo biskupi Riječke nadbiskupije, odnosno Gospićko-senjske biskupije.

Svećeničku je službu prestalo obavljati:

- a) privremeno (suspendirani pa primljeni, otišli pa se vratili)
26 svećenika
- b) za stalno (otpušteni ili otišli) 38 svećenika

Za vrijeme Drugog svjetskog rata poginuo je 21 svećenik. Do 1941. nema niti jednog slučaja da je koji svećenik Senjsko-modruške biskupije bio ubijen. Tijekom zadnjih 100 godina trojica su svećenika prestala vršiti svećeničku službu zbog duševnih bolesti (prije je toga bilo više). Trojica su smrtno stradala u prometnim nesrećama. Jedan je umro na propovjedaonici, a jedan se ugušio u dimu.

1 U ovaj su broj uračunati i oni koji su prije ili poslije studirali na nekom drugom teološkom učilištu.

7. Zaključna razmišljanja u vidu pastoralna zvanja

Prije otvaranja senjskog sjemeništa na području Senjske i modruške biskupije bilo je dosta zvanja. Nedostatak klera nastaje kada je otvoreno središnje sjemenište u Budimpešti jer se mnogi zaređeni nisu vraćali u svoju biskupiju. Otvaranjem sjemeništa u Senju taj se odljev zvanja zaustavlja. Sjemenište i Filozofsko teološko učilište doprinijelo je organiziranim pastoralu i podizanju razine teološke naobrazbe u cijelom kleru. Većina zvanja dolazi iz primorskih krajeva, iz Senja i Vinodola, što znači iz razvijenijih područja. Na prijelazu u 20. stoljeće Vinodol daje sve manje zvanja, a malo pomalo slijedi ga i Senj. Pad svećeničkih zvanja iz tih krajeva poklapa se s otvaranjem mogućnosti za društvenu promociju u drugim zvanjima. U siromašnijim područjima i dalje je svećeničko zvanje bilo za izabrane. Moglo se postavljati zahtjevnije kriterije za primanje u sjemenište. Zvanja je inače sve manje u 20. stoljeću, ali se u to vrijeme osjeća buđenje zvanja u unutrašnjosti biskupija. Jednako tako u to vrijeme raste broj svećenika koji nisu rođeni na području biskupija. Vrijeme rata i poraća redovito je siromašno svećeničkim zvanjima. U isto vrijeme najviše svećenika napušta svećeničko zvanje. U novije vrijeme raste broj svećeničkih kandidata i iz urbanih sredina. Danas na jednog svećenika dolazi preko 3000 vjernika, što je deset puta više nego u vrijeme biskupa Benzonija (1741.).